

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
POLITIKOS ĮGYVENDINIMO GRUPĖ**

**PAŽYMA
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS EILINIO PRANEŠIMO PAGAL JUNGTINIŲ TAUTŲ
KONVENCIJĄ PRIEŠ KANKINIMĄ IR KITOKĮ ŽIAURŲ, NEŽMONIŠKĄ AR
ŽEMINANTĮ ELGESĮ IR BAUDIMĄ PROJEKTO**

2018-08-03 Nr. NV-2053

Vilnius

Teikėjas –Teisingumo ministerija

Tikslas – pateikti Vyriausybei svarstyti ir pritarti Lietuvos Respublikos eilinio pranešimo Jungtinių Tautų komitetui prieš kankinimą (toliau - Komitetas) projektą.

Esmė: Valstybės narės pranešimą pagal Jungtinių Tautų konvenciją prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą teikia Komitetui kas ketverius metus. Šis eilinis (ketvirtasis) pranešimas teikiamas už 2014-2017m. laikotarpį.

Lietuvos Respublika yra pasirinkusi pranešimo procedūrą, kai yra teikiami atsakymai į Komiteto iš anksto parengtus ir patvirtintus klausimus. Pranešimo projektas parengtas pagal suinteresuotų institucijų pateiktą informaciją. Jame pateikiama informacija susijusi su ikiteisminio suėmimo, kalinimo, prekybos žmonėmis, neteisėto asmenų gabenimo per valstybės sieną ir kitais Komitetui aktualiais klausimais.

Pranešimo projektu informuojama, kad Teisingumo ministerija parengė Baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo projektą, kuriuo siekiama specialiojoje normoje įtvirtinti Konvencijos reikalavimus atitinkančią kankinimo nusikaltimo sudėtį. Kartu siūloma numatyti adekvačias, atgrasančias ir proporcingas baudžiamąsias sankcijas už kankinimo nusikaltimo padarymą ir įtvirtinti naują nuostatą, kuria vadovaujantis, apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senatis nebūtų taikoma kankinimo nusikaltimui.

Dėl ankstesnės rekomendacijos įgyvendinimo – priemonių, veiksmingai užtikrinančių kalinamiems asmenims visą pagrindinę teisinę apsaugą pagal tarptautinius standartus nuo pat sulaikymo momento, pranešimo projekte pateikiama informacija, kad 2017-04-27 priimti Baudžiamojo kodekso pakeitimai, susiję su lietuvių kalbos nemokančių baudžiamojo proceso dalyvių teisėmis ir procesinėmis garantijomis, pavyzdžiui, per įmanomai trumpiausią laiką nustatyti ar baudžiamojo proceso dalyvis moka lietuvių kalbą ir, ar būtina vertėjo pagalba, gynėjo ir baudžiamojo proceso dalyvio bendravimo abiem suprantama kalba užtikrinimas, motyvuoto prašymo dėl bylos dokumentų vertimo į proceso dalyvio suprantamą kalbą teikimo galimybė, ir kt.

Taip pat nurodoma, kad 2017-05-11 priimti Baudžiamojo proceso kodekso, Advokatūros įstatymo ir Suėmimo vykdymo įstatymo pakeitimai, kuriais į Lietuvos Respublikos nacionalinę teisę buvo perkeltos 2003-10-22 Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/48/ES dėl teisės turėti advokatą vykstant baudžiamajam procesui ir Europos arešto orderio vykdymo procedūroms ir dėl teisės reikalauti, kad po laisvės atėmimo būtų informuota trečioji šalis, ir teisės susisiekti su trečiaisiais asmenimis ir konsulinėmis įstaigomis laisvės atėmimo metu nuostatos.

Pateikiama informacija apie įgyvendinant ankstesnes Komiteto rekomendacijas priimtas konkrečias priemones dėl:

- suėmimo taikymo trukmės mažinimo, pavyzdžiui, BPK įtvirtinta ikiteisminio tyrimo teisėjo teisė priimti nutartį atsisakyti skirti suėmimą ir skirti kitą kardomąją priemonę, sumažinti suėmimo taikymo terminai ir įtvirtintas suėmimo trukmės maksimalus terminas baudžiamojo proceso metu, įteisinta nauja kardomoji priemonė – intensyvi priežiūra. Šie

pokyčiai lėmė, kad **suimtųjų skaičius** nuo 2014-01-01 (1061 asmuo) iki 2017-12-31 (611) **sumažėjo apie 42 proc.;**

- administracinio arešto panaikinimo, 2015-06-25 pakeistas Administracinių nusižengimų kodeksas, kuriame nebeliko administracinio arešto ir numatytos kitos administracinio poveikio priemonės. Prokurorams ir teisėjams buvo surengti 9 kvalifikacijos tobulinimo renginiai apie suėmimo/pratęsimo ir alternatyvių suėmimui kardomųjų priemonių taikymo politikos pokyčius;
- "nusiramino kambarių" – panaikinti visuose vaikų socializacijos centruose;
- asmenų laikymo policijos areštinėje prieš jų perkėlimą į tardymo izoliatorius, pavyzdžiui, teisės aktais apribotos asmenų, kuriems skirta kardomoji priemonė - suėmimas, laikymo policijos areštinėse galimybės, taip pat trigubai sutrumpintas laikymo terminas;
- nuotolinių liudininkų apklausų – pakeisti atitinkami teisės aktai įtvirtinant galimybę atlikti nuotolines apklausas visiems baudžiamojo proceso dalyviams garso ir vaizdo nuotolinio perdavimo priemonėmis, yra kilnojamoji vaizdo konferencijų įranga, kuri pagal poreikį gali būti pristatyta į bet kurį apygardos teritorijoje esantį teismą ar kitą vietą;
- leidimo kreiptis nuteistiesiems iki gyvos galvos dėl lygtinio paleidimo – parengti atitinkami teisės aktų projektai, o kol kas taikomas malonės institutas;
- smurto artimoje aplinkoje – priimti teisės aktai, kad būtų sudarytos sąlygos operatyvesniam, greitesniam smurtu artimoje aplinkoje pasireiškiančiu nusikalstamų veikų nagrinėjimui ir taip sustiprinti asmenų, kenčiančių nuo smurto artimoje aplinkoje, apsaugą; panaikintas privataus kaltinimo institutas – prokuroras palaikys kaltinimą teisme (nereikalingas nukentėjusiojo skundas); taip pat kaltininko ir nukentėjusio asmens santuokinis ryšys nėra aplinkybė, šalinanti baudžiamąją atsakomybę už prievartinius lytinius santykius; taikoma viena efektyvesnių priemonių, užtikrinančių smurto artimoje aplinkoje mažinimą – įpareigojimas dalyvauti smurtinį elgesį keičiančiose programose; **2017 m. buvo užregistruoti 47 941 pranešimai dėl smurto artimoje aplinkoje** (2014 m. - 29 339), 13 931 pradėtų ikiteisminių tyrimų (2014 m. - 10 071), perduotų bylų teismui – 5018 (2014 m. - 3461);
- kovos su prekyba žmonėmis, pavyzdžiui, priimti teisės aktų pakeitimai, kurie numato, kad prekyba žmonėmis ir vaiko pirkimo ar pardavimo veiksmai pripažįstami nusikaltimais ne tik tada, kai jie padaromi išnaudojimo prostitucijai, pornografijai ar kitoms seksualinio išnaudojimo formoms, vergijos, priverstinio darbo ar paslaugų tikslais, bet ir kai jie padaromi bet kuriais kitais išnaudojimo tikslais, įskaitant išnaudojimą elgetavimui ir nusikalstamai veikai daryti; parengtos rekomendacijos, skirtos pagerinti prekybos žmonėmis ikiteisminio tyrimo kokybę ir užtikrinti sklandesnę pagalbos prekybos žmonėmis aukoms teikimą; sudaryta tarpžinybinė ir tarpsektorinė Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisija ir parengtas bei patvirtintas 2017-2019 metų veiksmų planas; 2016-2018 m., įgyvendinant Viešojo saugumo plėtros programą, valstybės biudžeto lėšomis buvo finansuojami 5 NVO projektai, skirti teikti socialinę pagalbą asmenims, nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis, 2017 m. socialinė pagalba suteikta 219 asmenų; paskutiniu metu keitėsi pagalbos gavėjų pasiskirstymas pagal lytį - iki 2015 m. nukentėjusios moterys (mergaitės) sudarė 70-60 proc., 2016-2017 m. - 50-45 proc.; tarp kitų išnaudojimo formų daugiausiai pasitaikančios - prekyba žmonėmis, siekiant juos priversti vykdyti nusikalstamas veikas, sukčiauti, priverstinėms vedyboms, pornografijai;
- tyrimo, susijusio su įtarimais dėl valstybės narės dalyvavimo JAV Centrinės žvalgybos agentūros perleidime ir slaptose sulaikymo programose – pateikiama informacija apie ikiteisminio tyrimo eigą;

- ir kt.

Kartu su pranešimo projektu teikiamas Vyriausybės pasitarimo protokolo projektas, kuriame siūloma:

1. Pritarti parengtam eiliniam pranešimui;
2. Pavesti Vyriausybės kanceliarijai atlikti jo vertimą į anglų kalbą;
3. Pavesti Užsienio reikalų ministerijai pateikti eilinį pranešimą Komitetui.

Derinimas: Pranešimo projektas suderintas su Vidaus reikalų, Krašto apsaugos, Socialinės apsaugos ir darbo, Sveikatos apsaugos, Švietimo ir mokslo ministerijomis, Generaline prokuratūra, Valstybės saugumo departamentu, Kalėjų departamentu prie Teisingumo ministerijos ir Nacionaline teismų administracija. Užsienio reikalų ministerija per nustatytus terminus pastabų nepateikė.

Dalykinio vertinimo išvada. Siūlome klausimą teikti svarstyti **Vyriausybės pasitarime**.

Patarėja

Aušra Balčiūnaitytė